

PETRŐCZI ÉVA
LUDWIG VILMA ÉNEKESNŐ PÁLYAFUTÁSA ÉS A
RÉGI PÉCS ZENEI ÉLETE
A DUNÁNTÚL CÍMŰ NAPILAP HÍREINEK TÜKRÉBEN

I.

Ludwig Vilma

(Pécs, 1892. szeptember 7. – Pécs, 1946. október 23.)
Gertrudisként Erkel Ferenc Bánk bán c. operájában
Lázár Todoroff fotóművész restaurációja.

Mielőtt – itt-ott egy-két személyes megjegyzéssel bővítve – közreadnék néhány olyan, rövid, de mindig lelkes és elismerő pécsi híradást egyik legkedvesebb ősöm, családi becenevén „Ferenc bácsi” (egy jókora olajfestményen mindmáig nappalink nagyon szeretett lakója!) Vilma leányáról, kezdjük „hivatalosan”. Lássuk mit ír erről a tehetséges énekesnőről a Magyar Színházművészeti Lexikon, amelynek köszönhetően arcát is megismerhettem, s ez a virtuális találkozás egy verset is termelt: „Ludwig Vilma operaénekesnő (mezzoszoprán), dr. Ludwig Ferenc pécsi városi tisztii főorvos leánya, Petrovics István zongoraművész és zeneszerző

felesége, az Országos Magyar Királyi Zeneművészeti Főiskolán kapta énekművésznői oklevelét, 1919-ben. Néhány évig a budapesti Városi Színház operaszínpadán működött, ahonnan családi körülményei hazahívták. Azóta különböző operákban vendégszerepelt és többnyire férjével együtt hangversenyeket ad. Operaszerepekben különböző városokban a »Carmen«-t, Santuzzát, a »Zsidónő«-ben Rechát, a »Troubadour«-ban Azucenát, a »Hunyadi László«-ban Erzsébetet, a »Faust« Margitját, a »Bánk bán« Gertrudisát stb. énekelt. Nagyszámú hangversenyei közül kiemelkednek az 1924. tavaszán északolaszországi körútja keretében tartott milánói és velencei hangversenyei.”

S most lapozzuk fel – hála az internetnek – a régi *Dunántúl*-számokat: „1913. szerda, december 10. **Egy pécsi úrileány sikere a fővárosban** (Wilma ekkor huszonegy éves volt) Ludwig Vilma, a budapesti Zeneakadémia másodéves növendéke, [az ELTE Magyarországi Felsőoktatási Intézmények Archívuma szerint ez téves adat, ott úgy szerepel, hogy az 1892-ben született Ludwig Vilma 1914-ben iratkozott be a Zeneakadémia magánénekesi szakára, diplomát pedig operaénekesként szerzett, 1917-ben. Oklevelének száma: 39/919.] Ludwig Ferenc dr. pécsi tb. főorvos leánya szép sikert ért el a fővárosban, ahol művészi hangjával a nagy nyilvánosság előtt is találkozott. Ludwig Vilma, aki Feliciani Sarolta, a milánói Scala-színház volt primadonnájának és a román királyné kamaraénekesnőjének tanítványa, hétfőn a budai Vigadóban rendezett matinén lépett fel, Kovács Ferenc *Ave Maria* szerzeményét és Hildach dalát, a *Feledés fűvét* énekelt, frenetikus hatást keltve.” (Tegyük hozzá, hogy a két említett mű még nagyon messze van későbbi, parádés szerepeitől!)

A második *Dunántúl*-hír, már egy pécsi rendezvényről tudósít 1919. november 7-én: „**A katolikus kör estélye**

A. Holmes, *Alkonyatkor*, Meyerbeer, *Nagyária a Próféta* című operából, énekli Ludwig Vilma, a budapesti Városi Színház operaénekes művésznője, Ária „*A windsori víg nők*” című operából, énekli Ludwig Vilma operaénekesnő.” (Érdekes és rosszat sejtető,

hogy komoly sikerű 1924-es milánói és velencei turnéját kivéve Vilma ezt követően már jobbára csak Pécssett lépett fel, Budapesten pedig egyre ritkábban, s szülővárosában volt egy, muzsikus férjével közös kis zeneiskolája. Mint kései családtag, s halotti anyakönyvének ismerője, úgy érzem, hogy orvos apja, majd annak halála után az ő baráti kollégái tanácsára igyekezett visszafogottan élni, hiszen e szomorú dokumentumban ez olvasható: „1946. október 23. Petrovics Istvánné sz. Ludwig Vilma, Pécs, Színház tér 3. Betegség: Szervi szívbaj.” – S még így, ilyen óvatos életmóddal is csak 54 év adatott neki. Nagyon valószínű, hogy szívbaja ítélte gyermektelenségre is!)

„Dunántúl, 1919. november 11.

A Pécsi Dalárda kamarazene estélye. Km. K. Kallivoda Olga, Ludwig Vilma.” Ez a sokak számára semmitmondó hírecske számomra nagyon sokat jelent. Apám börtönévei alatt engem apai szívvel gondozó énekes-sebész keresztapám az ötvenes évek első felében, Kodály Zoltán szerint nagyon ígéretes lírai tenorként, Olga nénihez járt, (én így ismertem) szép otthonukban vett énekórákat. Pécs alig 70.000 lakosú kisváros volt akkoriban, így eshetett meg a következő, a művészetet emberséggel ötvöző, számomra anyám naplójából ismert kis történet. A brünni születésű, sokáig nemzetközi hírű, például Berlinben és Drezdában is gyakran szereplő operaénekesnő, majd énektanár valakitől megtudta, hogy nagyapám megint bélistára került, anyám betegszabadságra (eltartónk tehát a „cselédkönyves” ifjú orvos keresztapám volt), s már tűzifára sincs pénzünk. Az egyik énekóra végén egy borítékot, s két jókora kosarat nyomott a neki soha nem panaszkodó ifjú Nemerey doktor kezébe, ezekkel a szavakkal: „Maga most azonnal elmegy fát venni.”

Erről eszünkbe juthat az is, hogy Ludwig Vilma a Színház tér 3-as számú házban először csak énekórákat adott, majd 1922. augusztus 8-i esküvőjüket követően már férjével, Petrovics István városi zeneiskolai tanárral, karnaggyal és zeneszerzővel tartott fenn egy már említett házi „kis konzit.”

— Ének- és zongoratanítás. P. Ludwig Vilma és Petrovics István a következő tanévre ismét felvesznek ének- és zongoraszakra növendékeket. Az énekoktatás a Zeneakadémia eddigi tanterve szerint, a zongoratanítás pedig a Zeneakadémia legújabb Senn-Kálmán-Molnár-féle módszere alapján történik. Külön énekkorrepetálás, szereptanítás és színpadi játék. Beiratás úgy a régi, mint új növendékeknek Színház-tér 3., hétfőn és kedden délután 3 és 5 óra között.

P. Ludwig Vilma és férje, Petrovics István zeneiskolájának hirdetése, a Dunántúl c. pécsi napilap 1929. augusztus 31. szombati számából.

Az 1919–1939 közötti években Vilma zömében jótékonysági hangversenyeken énekelt, segített iskolákat, tornaegyletet, de a legteljesebb szívvel azt a gyermekmenhelyet, amelynek édesapja ingyenes orvosa volt. Talán ezért is remekelt ott úgy, az árvákért dalolva, ahogyan az egy 1919. november 9-i tudósításban olvasható: „**Ludwig Vilma fellépése a gyermekmenhely javára:** Meleg zengésű, teljesen képzett, nagy terjedelmű hangja betölti a színház tág nézőterét. Éneklésének alapos tudásra és zenei intelligenciára valló korrektsége biztonságos előadásának vonzó egyéni bájosságával és szeretetre méltóságával párosult. Zenekari kísérettel énekelte el Azucena nagyáriáját és Carmen Segudilláját. Majd Csiky, Tosti és Grieg-dalokat adott elő, egyaránt nagy sikerrel. Zúgó tapsvihar hangzott fel a művésznő minden egyes száma után és ismételten kellett a függöny előtt megjelennie.” Végül, még mindig 1919 novemberében járva: **Dunántúl, november 26.** „Műsoros délután. A vasutasok sport klubja ma műsoros uzsonnát rendezett a nőegylet helyiségeiben. A hatalmasan csengő hangú Ludwig Vilma

opera énekművésznő két operaáriával, »Az álarcosbál« Ulrika dalával, és Mignon kiválóan elénekelt, nagyhatású tükörc jelenetével, továbbá néhány műdal választékos finomságú előadásával szünni nem akaró tapsvihart keltett.»

Bennem pedig, a számos ponton megrendítő családi vonatkozások mellett, nagy és tartós meghatottságot és büszkeséget keltett az, hogy az első világháború utáni nehéz időkben szülővárosom, Pécs neves énekesei és hangszeres muzsikusai, továbbá dalárdái mennyi „ínségenyhítő akciót”, művészi szeretetszolgálatot vállaltak, sokszor maguk is napi gondok szorításában.

Végül, nem tagadom, végtelenül fájjalom, hogy – legalábbis tudtommal – Ludwig Vilma után egy „hangmorzsa” sem maradt, hacsak 1924 tavaszi olaszországi turnéján nem készült vele egy-két rövid felvétel. De arcát nézve, róla olvasva egy szerény lírai visszaszólítással próbáltam ezt a hiányt enyhíteni.

II.

PETRŐCZI ÉVA A PÉCSI SZEGÉNYEK ÉNEKESE

*Rokonom, Ludwig Vilma mezzoszoprán énekesnő (1892–1946)
emlékére*

Ezerkilencszázhuszonnégy
tavaszán Milánóban és Velencében
a zenében ugyancsak válogató olaszok
tüzesen tapsoltak neked,
a Faust Margitjának,
ünnepelték Azucenádat,
s még sok-sok szerepedet.

Ha pedig otthon énekeltél,
Gluck, Grieg, és Tosti-dalok,

vonták aranyfüstbe
a színházat és gyakran
a Pécsi Nőegyletet,
az Álarcosbál Ulrikája,
a Mignonból a tükörijelenet
s még megannyi,
mezzoszopránodon felívelő hang
(*egy jutalomjáték volt a kivétel!*)
többnyire szeretett
városodat volt hivatott segíteni,
hol árvaházat, hol iskolákat,
hol tornaegyletet,
épp úgy, mint apád, doktor Ludwig Ferenc
sok szeretetmunkája,
akit Pécs-szerre mindenki
a „szegények orvosa” néven emlegetett.

Ebből megélni, persze, nem lehetett,
karnagy, zongorista és zeneszerző
férjeddal közös, kis zeneiskolátok,
a Színház tér 3. második emeletén
adott nektek ételt és fedelet

Hangodat sokáig, hiába kerestem,
de legalább megleltem
Gertrudis jelmezes képedet.
Szép voltál, nagyon szép,

tündér a gyakran testes énekesek
korában, de mégsem ezt ünneplem ámulva
most, hanem a rólad szóló
kis, kopár *Dunántúl*-hírfejek
minden sorából máig sugárzó lényedet.